

הכרת עבודת הבעל וסיכום ימיו של יהוא מלכים ב' פרק י', פסוקים י"ה-ל"ו

רקע למורה

לאחר שהשלים יהוא את המהפך הפוליטי - הכרתת צאצאי בית אחאב ואנשיו, המשיך יהוא לשלב השני של המהפכה ופנה לעסוק במהפך הדתי - הכרתת עבודת הבעל, שהפכה בימי אחאב ואיזבל לחלק מהפולחן הרשמי של הממלכה. יהוא קיבץ את העם לשומרון והכריז: "אֲחָאָב עֲבַד אֶת הַבַּעַל מֵעַתָּה יְהוָה יַעֲבֹדְנוּ הָרְבָה". מטרתו של יהוא הייתה להרוג את נביאי הבעל ולשם כך הוא קיבץ אותם בערמה לבית הבעל (בית המקדש האלילי) שבעיר הבירה שומרון. יהוא הציג את עצמו כאילו הוא עובד את הבעל אפילו יותר מאחאב, וברצונו לעשות זבח גדול לבעל, "כִּי יָבֹחַ גְּדוֹל לִי לַבַּעַל" (י"ט) שכולם חייבים להגיע אליו, "כֹּל אֲשֶׁר יִפְקֹד לֹא יִחָיֶה" (שם). הכתוב מגלה לנו שמדובר בתכסיס שמטרתו לרכז במקום אחד את עובדי הבעל, ואף רומז שהמעשה של יהוא, כמו מעשיו הקודמים, כרוך באמצעים שאינם שגורתיים: "וַיְהִי וְעָשָׂה בְעֵקֶבָה (מרמה) לְמַעַן הָאֲבִיד אֶת עֲבָדֵי הַבַּעַל" (שם).

יהוא שלח שליחים בכל ישראל כדי שכל נביאי הבעל יתקבצו לשומרון. הכתוב מדגיש כי: "וְלֹא נִשְׁאַר אִישׁ אֲשֶׁר לֹא בָא" (כ"א). כדי שיוכל לזהות את עובדי הבעל ולהבדילם משאר העם שנאסף שם, דאג יהוא שעובדי הבעל ילבשו לבוש המיוחד להם. לאחר שווידא יהוא כי אין עובדי ה' בקרב הנאספים בבית הבעל, החל יהוא יחד עם עובדי הבעל לעלות עולות וזבחים. בד בבד, הוא הציב שמונים אנשים מחוץ לבית הבעל (הכוללים רצים ושלישים) שתפקידם לשמור שאיש לא יברח, ועם סיום הקרבת הקורבנות, הם הרגו את עובדי הבעל. הכרתת עבודת הבעל כללה לא רק את עובדי הבעל אלא גם את הריסת ושריפת בית הבעל והמצבות. הכתוב מציין שמעשיו של יהוא הובילו למהפך דתי מעמיק ולהכרתת מוחלטת של הבעל מישראל. אולם מייד אחר כך נאמר שיהוא המשיך בחטאות ירבעם בן נבט ועבד את ה' בעגלים שהקים ירבעם בן נבט בבית אל ובדן.

סיכום מלכותו של יהוא - פרק י', ל'-ל"ו

בפסוק ל' מתאר הכתוב באופן חיובי את הכרתת בית אחאב בידי יהוא: "אֲשֶׁר הִטִּיבַת לַעֲשׂוֹת הַיְיָ אֲשֶׁר בְּעֵינֵי כָּל אֲשֶׁר בְּלִבָּי עָשִׂיתָ לְבֵית אֲחָאָב". ה' שיבח את יהוא על מעשיו ובעקבותיהם הוא זכה לבית מלוכה יציב (במשך למעלה ממאה שנים): "בְּנֵי רְבִיעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל" (שושלת שנמשכה ארבעה דורות אחרי יהוא). ואכן, מרד יהוא היה מפנה דתי חיובי במלכות ישראל. יהוא מימש את נבואת אליהו ובכך עשה מהפכה דתית ופוליטית בישראל. המהפכה שעשה זכתה לתמיכה ציבורית רחבה. לאחר חמישים שנות מלכות בית עמרי ואחאב, שעבודת הבעל הוכנסה בהן לראשונה באופן ממלכתי למלכות ישראל, וכללה גם הקמת בית מקדש אלילי בליבה של עיר הבירה שומרון (בית הבעל), הביא יהוא להכרתת עבודת הבעל ולהכרתת בית אחאב. מעשיו כללו שפיכות דמים והרג רב של כל צמרת השלטון ועובדי הבעל, ונדרשה לכך מידה לא מבוטלת של אכזריות וקור רוח.

בפסוק ל"א מותח הכתוב ביקורת על יהוא על כך שלא השלים את המהפכה הרוחנית עד הסוף, והמשיך את חטאות ירבעם ועבד בבמות שהקים ירבעם בן נבט: "וַיְהִי וְלֹא שָׁמַר לְלֶכֶת בְּתוֹרַת ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל לְבָבוֹ לֹא סָר מֵעַל חַטָּאוֹת יִרְבֵּעַם אֲשֶׁר הִחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל" (מלכים ב' י', ל"א).

בימי יהוא נחלשת ממלכת ישראל מבחינה ביטחונית ועוצמתה נפגעת. על פי פסוק ל"ב, חזאל, המלך הארמי החדש, פגע באזורים ממלכת ישראל הסמוכים לגבולו.

הצעות ללמידה:

הצעה 1. הכרת עבודת הבעל - פרק י', פסוקים י"ח-כ"ט

א. נפתח בקריאת פסוק י"ח במליאה.

נסביר כי פסוקים י"ח-כ"ט בפרק י', מתארים את הכרת עבודת הבעל בידי יהוא בהמשך להכרת בית אחאב. נשאל:

מה אפשר ללמוד על מימוש השליחות של יהוא מפסוק זה?

1. קיבוץ העם - יש משמעות למעמד הפומבי בפגיעה בעובדי הבעל.
2. הזכרת אחאב - ראה בו ובביתו אחראים להידרדרות הרוחנית של ישראל.
3. הולכת שולל - הוא הציג את עצמו כעובד בעל, יותר מאשר היה אחאב. מטרתו הייתה למשוך אליו בערמה את עובדי הבעל.

ב. נקרא את פסוקים י"ט-כ"א. נבקש מהתלמידים לסמן בדף העבודה:

1. אמתלה שבשמה קורא יהוא לעובדי הבעל לבוא לבית הבעל (בית המקדש האילילי).
2. הוכחה בפסוקים לכך שיהוא פעל בעורמה כדי לאסוף את עובדי הבעל.
3. מילים המלמדות על בואם של עובדי בעל רבים.

ג. נקרא את פסוקים כ"ב-ל"ו. התלמידים יענו על השאלות בדף העבודה:

1. מדוע הכין יהוא לעובדי הבעל לבוש מיוחד?
2. לאיזו מטרה שם יהוא שמונים איש מחוץ לבית הבעל?
3. מה ציווה יהוא את הרצים והשִׁלְשִׁים?
(**לרצים** - הרצים לפני מרכבתו. **ולשלשים** - לשרים)

4. מה עשו אנשי יהוא למצבת הבעל?
(**מצבת הבעל** - הבסיס שעמדה עליו צורת הבעל)

5. לפי פסוק כ"ח, האם הצליח יהוא במשימתו?

6. מה לא הסיר יהוא?

ד. נחזור לטבלה שפתחנו איתה את לימוד מימוש שליחותו של יהוא.

ראינו שהדרך שיהוא בחר לפעול להכרת בית אחאב, לא הייתה תמיד ראויה.

1. התלמידים ישלימו את הטבלה בנוגע לפעולות שעשה יהוא בהכרת עבודת הבעל.
2. לאחר השלמת הטבלה התלמידים יענו על השאלה, כיצד אפשר לתאר את האופן שבו ביצע יהוא את שליחותו?

פסוקים	הפעולה של יהוא	המטרה
פרק י', ח'		
פרק י', י"ט-כ"א		
פרק י', כ"ב		
פרק י', כ"ג		
פרק י', כ"ד		
פרק י', כ"ה		
פרק י', כ"ו-כ"ז		

הצעה 2. סיכום מלכותו של יהוא - פרק י', ל'-ל"ו

1. נבקש מהתלמידים לסמן בפסוקים:

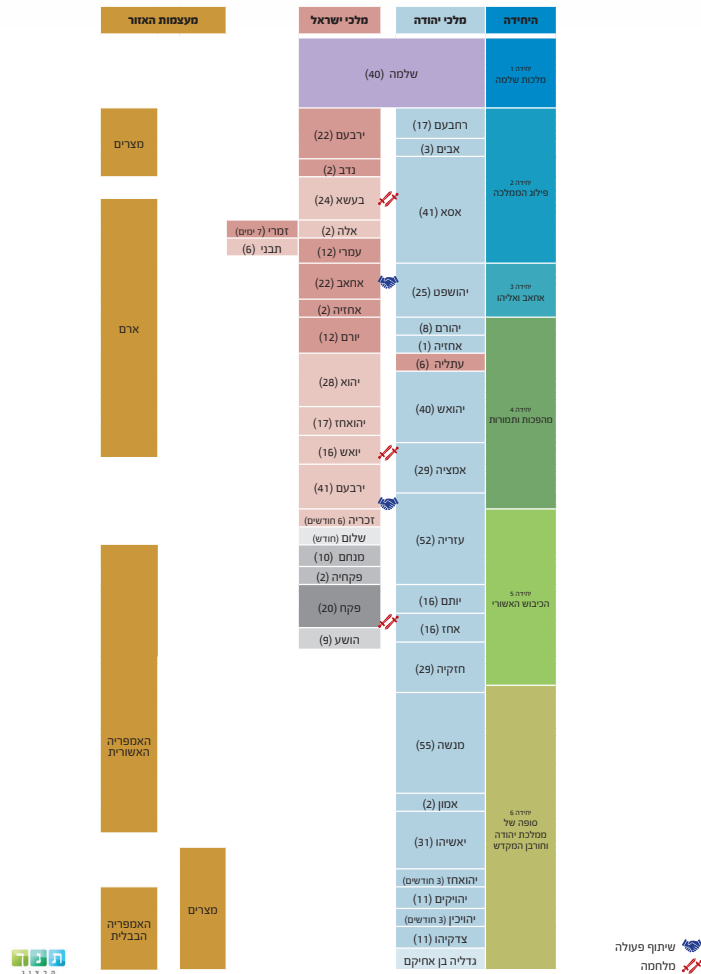
דבר חיובי ודבר שלילי המיוחסים ליהוא.

2. בפסוק ל', מובטח ליהוא: "בְּנֵי רְבִיעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל פְּסַא יִשְׂרָאֵל".

התלמידים יסמנו את שושלת יהוא בטבלת המלכים. כמה שנים מלכו יהוא וצאצאיו?

אפשר להיעזר בפרקים י"ג-ט"ו.

שימו לב - כל תקופת המלוכה הייתה 400 שנה. מלכות יהודה התקיימה בערך 140 שנה אחרי שמלכות ישראל כבר חרבה. כך שמאה שנות מלכות בית יהוא הם נתח גדול מאוד של שנים מתוך כל תקופת המלוכה של מלכות ישראל.

מכאן, יענו התלמידים על השאלות:

- בימי יהוא נחלשה ממלכת ישראל מבחינה ביטחונית ועוצמתה נפגעה. מי המלך שהיכה את ישראל בימי יהוא? באילו אזורים של ממלכת ישראל הוא פגע?
- חזרו למלכים א' י"ט, ט"ו-י"ז
- כדי להמשיך את המאבק בעבודת הבעל, ה' ציווה את אליהו:
 - למשווח את חזאל למלך על ארם.
 - למשווח את יהוא למלך על ישראל - משימה שימלא אלישע.
 - כיצד המתואר בפרקנו (מלכים ב' י', ל"ב-ל"ג), קשור לציווי שניתן לאליהו?

ניעזר בפירוש הארבנאל:
"ויכם חזאל", רצה לומר שהכה חזאל את ישראל **בכל גבול ישראל**, ואמר זה גם כן להודיע שכמו שיהוא לקח את נקמת ה' מבית אחאב, ככה חזאל לקחה מישראל.